

Introduksjon til kurset, FAIR-prinsippa og datakuratering

RDA-kurs i FAIR forskingsdatakuratering

UiT, 20.-21. januar 2020

Philipp Conzett, UiT

Kva er RDA?

- Johanne har allereie sagt det viktigaste om RDA og den norske RDA-node.
- Eit nasjonalt konsortium har fått pengar frå RDA Europa/EU til å **etablere den norske RDA-noden**.
- **Prosjektgruppa** skal til sommaren koma med eit **forslag** til kva den norske RDA-noden skal vera, og korleis den skal organiserast.
- Prosjektgruppa består av: Katrine Utaaker Segadal (NSD, koordinator), Trond Kvamme (NSD, koordinator), Margaret Fotland (UiO), Philipp Conzett (UiT), Maria Francesca Iozzi (Uninett Sigma2), Anne Fjellbirkeland (UiB), Ingrid Heggland (NTNU), Jan Erik Garshol (Unit).
- Fleire av dei er her i dag og i morgon. Snakk med oss viss du ønskjer å vita meir om RDA og den norske RDA-noden.

Kva skal den norske RDA-noden gjera?

Nokre hovudoppgåver:

- Formidla kunnskap om god handtering og deling av forskingsdata, t.d. gjennom nasjonale kurs som dette
- Få forskarar og støttepersonale til å engasjera seg i dette arbeidet

Kva kan du gjera?

- Meld deg inn i RDA! Ope og gratis medlemskap for enkeltpersonar.
- Bli med i den [norske RDA-noden](#), og hald deg oppdatert på RDA-aktivitetar i Noreg!
- Sprei informasjon om RDA på din institusjon!

Kva er målet med dette kurset?

Kurs i **FAIR** forskingsdatahandtering

Kurset skal gje deltakarane opplæring i **fire sentrale område** innanfor handtering og kuratering av forskingsdata:

- Bolk 1: **dokumentasjon og metadata**
- Bolk 2: **filorganisering og filformat**
- Bolk 3: **opphavsrett og eigarskap**
- Bolk 4: **lisensar**

Avgrensingar: Lagt mest vekt på data som kan gjerast **ope tilgjengelege** (handtering av personidentifiserande og sensitive data må venta til eit anna kurs).

Kven er målgruppa for dette kurset?

Kurset er retta mot personar som jobbar med **forskningsstøtte** på norske forskingsinstitusjonar.

Deltakarane er ei god blanding:

- Frå **16 institusjonar**
- Variasjon i kor mykje **erfaring** med handtering og kuratering av forskingsdata deltakarane har

Kor godt kjend er du med FAIR-prinsippa?

■ Godt kjend ■ Noko kjend
■ Lite kjend ■ Ikkje kjend

Kor mykje erfaring med kuratering har du?

■ Mykje erfaring ■ Noka erfaring
■ Lita erfaring ■ Inga erfaring

Nokre viktige omgrep

Sjølv om dei fleste er kjende med **FAIR-prinsippa** og har noka er litt erfaring med **kuratering**, kan det vera greitt å **friska opp** begge **omgrepa** før vi gå laus på den første temabolken.

Kva er FAIR?

- Eit sett med generelle prinsipp for god handtering og tilgjengeleggjering av forskingsdata
- Data som er FAIR,
  - kan gjenfinnast,
  - er tilgjengelege,
  - er interoperable, og
  - kan gjenbrukast.

På engelsk:

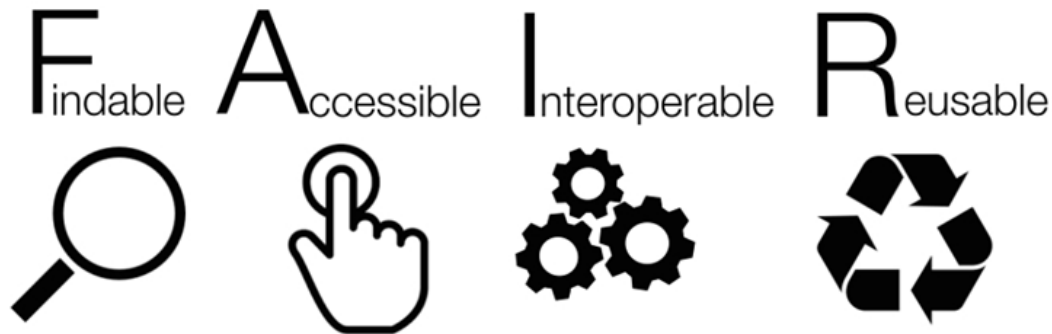
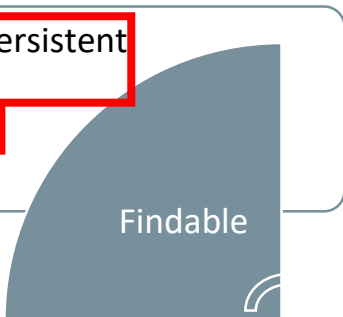

Image credit: Sungya Pundir, Wikimedia Commons CC BY-SA 4.0

Findable

- Publisert med persistent identifikator
- Gode metadata
- Indeksert

Metadata = beskriving av data

Døme på metadata:

- Nøkkelord
- Geografisk informasjon

Keyword ?

Trolldomsprosess
Finnmark
1600-tallet
Tidlig nytid
Rettshistorie
Vardø
Tingbok

Geospatial Metadata ^

Geographic Coverage ? Norway Finnmark

Hagen, Rune Blix, 2019, "Rettsforfulgte trollfolk i Finnmark, 1593-1692", <https://doi.org/10.18710/OWP5IP>, DataverseNO, V1

DOI = Digital Object Identifier = ein type persistent identifikator ~ varig lenkje/URL

DataCite
FIND, ACCESS, AND REUSE DATA

Google Dataset Search Beta

BASE
Bielefeld Academic Search Engine

UIT Norges arktiske universitet

NEW SEARCH DATABASES

My Library Search Oria

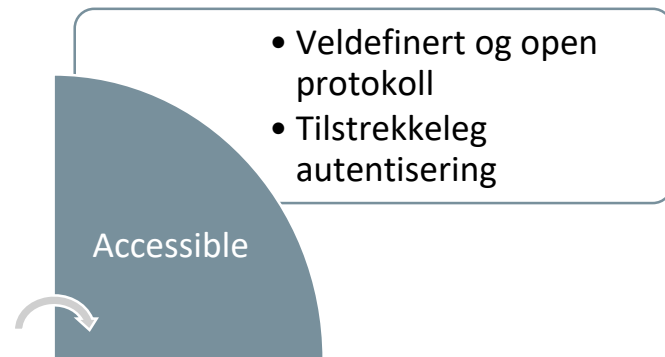

Accessible

Accessible har mest med tekniske aspekt ved dataarkiv å gjera. Men:

- Når ein publiserer dataa sine, bør ein velja eit arkiv som gjer dei tilgjengelege gjennom eit **veldefinert og open protokoll** (t.d. https).
- Ein bør også velja eit arkiv som gjer dataa tilgjengelege i tråd med innhaldet. Døme:

Visse typar data kan ikkje gjerast ope tilgjengelege (t.d. ikkje-anonymiserte persondata), men dei kan kanskje likevel delast i eit arkiv der dei som ønskjer å lasta ned data, må registrera seg og logga inn. Då treng ein **tilstrekkeleg autentisering**.

Interoperable

- Opne metadata-format
- Felles standardar
- Konsistente vokabular

- Bruk felles metadatastandardar. Det gjeld både
  - generelle metadata, t.d. internasjonalt datoformat (t.d. ISO-8601): ÅÅÅÅ-MM-DD (2019-12-09), og
  - fagspesifikke metadata, t.d. Data Documentation Initiative (DDI) = internasjonal standard for beskriving av data brukte i spørjeskjema og andre observasjonsmetodar i samfunnsfag og helsefag.
- Bruk konsistente metadatavokabular, t.d. DDI-vokabularet for aggregeringsmetode (Aggregation Method); utdrag:
- Interoperabilitet mogleggjer søk og gjenbruk på tvers av datasett og arkiv.

Value of the Code	Descriptive Term of the Code	Definition of the Code
Maximum	Maximum	The highest value attained or recorded.
Minimum	Minimum	The lowest value attained or recorded.

Re-usable

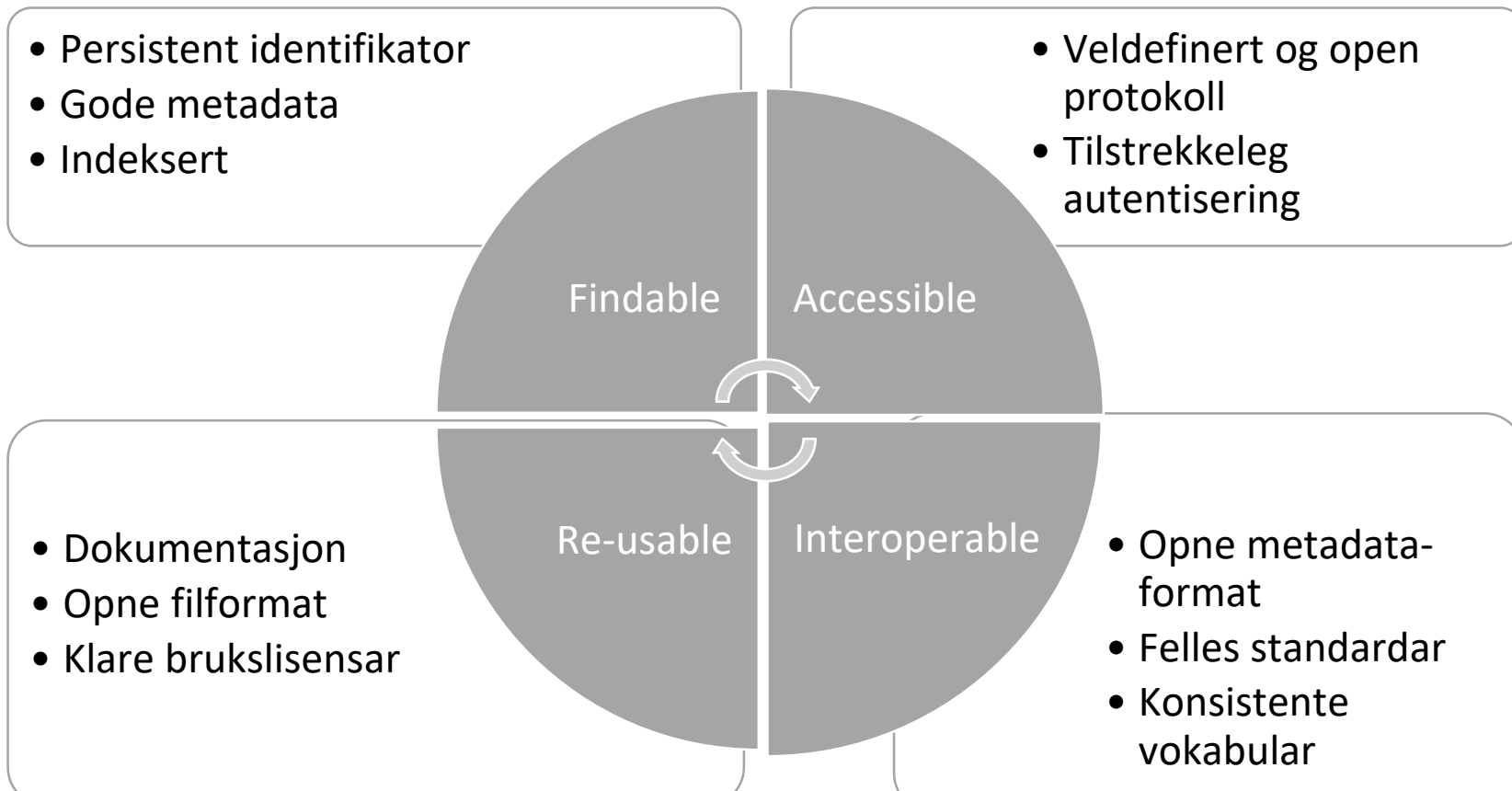
- Dokumenter data, slik at dei er forståelege og kan gjenbrukast av fagellar.
- Arkiver data i føretrekte/arkivverdige filformat slik at filene kan opnast og lesast på lang sikt, t.d. rein tekst (.txt) i tillegg til Excel (.xlsx).
- Definer ein klar brukslisens for dataa dine slik at dei som ønskjer å bruka dei, veit kva dei har lov til å gjera med dei. Døme: Creative Commons (CC)-lisensar

Re-usable

- Dokumentasjon
- Opne filformat
- Klare brukslisensar

FAIR-prinsippa oppsummert

Om kuratering

Kva?

- Sørgja for at data er lagde til rette i tråd med FAIR-prinsippa

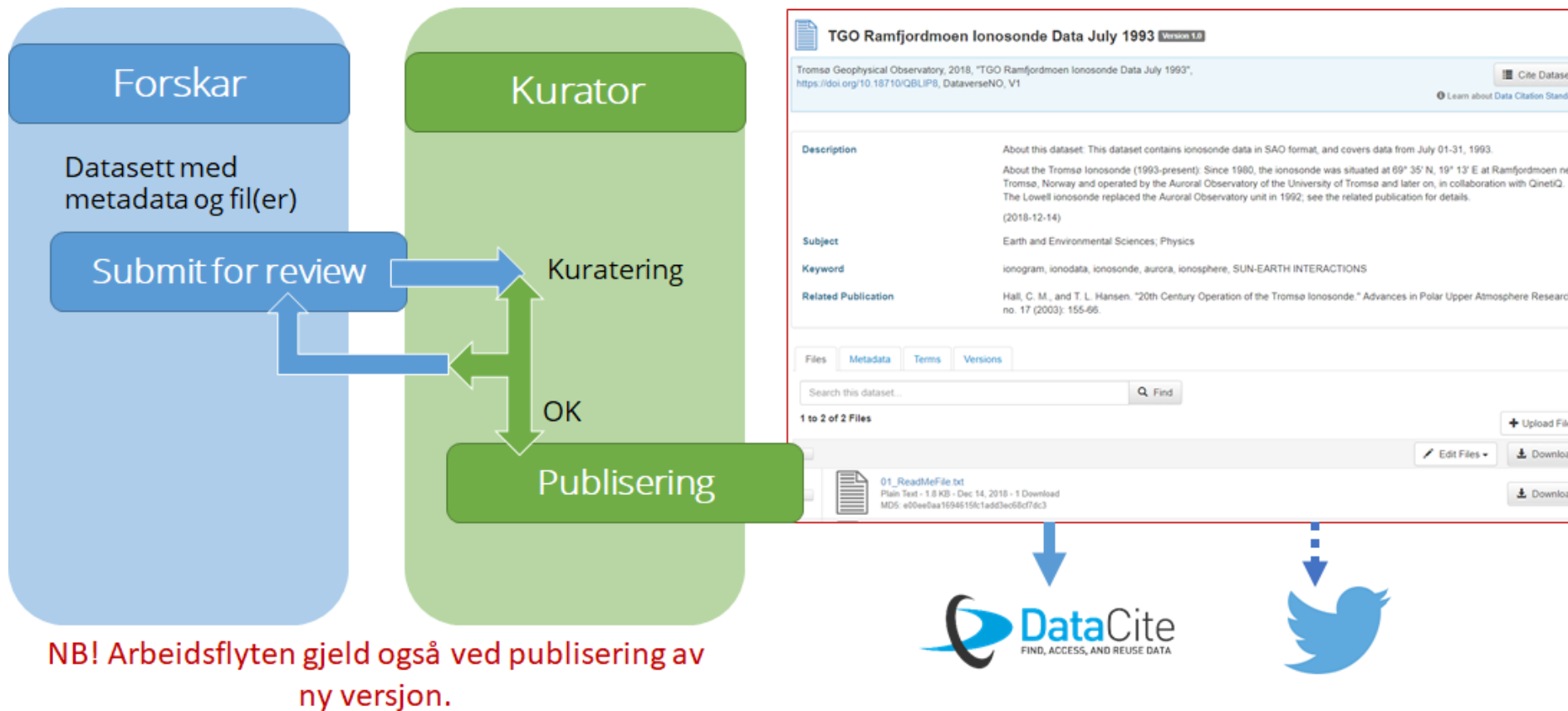
Når?

- I heile livsløpet til forskingsdata = god forskingsdatahandtering
- Før arkivering = tilrettelegging for arkivering, ofte meir arbeidskrevjande

Kven?

- Forskaren sjølv (i framtida?)
- Meir spesialisert på handtering av forskingsdata: kurator, datarøktar, ...

Eit døme: Kuratering i DataverseNO

Litt meir informasjon om øvingsoppgåvene

- Gruppearbeid med øvingsoppgåver etter kvar temabolk (bortsett frå denne introduksjonen; felles oppgåvebolk etter temabolk 3 og 4 i morgon)
- 5 grupper
  - Kvar gruppe har ein **gruppeleiar/sekretær**
  - Gruppene er fordelt på **grupperom her på UB**; sjå kartlenkjer
- I den delte Google-mappa (**tinyurl.com/rdano2020**) finn dokker:
  - **Gruppeinndeling** med lenkjer til kart over romma (jf. kursannonsen)
  - **Øvingsoppgåvene**
  - **Oppskrift** på korleis dokker kan **logga inn på testbasen** til DataverseNO der vi har lagt ut 4 **øvingsdatasett** som oppgåvene til dels tek utgangspunkt i.
  - Eitt delt dokument per gruppe i **mappa “Svar”** der dokker skal skriva inn svara og ev. spørsmåla dokkar.

Neste post på programmet:

Bolk 1: Dokumentasjon og metadata – del 1 v/Iris Alfredsson (SND)